

Försök att gödsla före regn. I annat fall – vattna efter att du gödslat!

sa s k naturpreparat får dock användas som bekämpningsmedel.

4. Växkelbruk, dvs grödor med olika näringsbehov ska följa efter varandra så att jorden inte utarmas genom ensidig odling.

Jordanalys

En jordanalys ger besked om jordens innehåll av de viktigaste näringsämnena, pH-värde, mullhalt och ledningstal. Med analysen följer gödslings- och jordförbättringsråd.

Följande firmor och institutioner utför jordanalys:

Statens Lantbrukskemiska Laboratorium

Box 7004
750 07 UPPSALA
Tel 018-17 10 00
Filial i Norrland:
Box 5097
900 05 UMEÅ
Tel 090-13 53 10

VIK Trädgårdslaboratorium

Box 519
162 15 VÄLLINGBY
Tel 08-17 92 61

Lantbrukskemiska stationen

Box 9024
291 09 KRISTIANSTAD
Tel 044-24 48 10

Kostnaderna för en analys varierar från ca 100 kr till ca 200 kr (januari 86).

Det behövs 0,5–1 l jord för en analys. Ta mindre mängder jord på flera olika ställen och på varierande djup mellan 5 och 20 cm.

Lätt om odling

nr 3 • Växterna behöver näring

Alla växter behöver näringsämnen, precis som andra levande varelser. Några näringsämnen tar växterna ur luften men det mesta kommer från jorden. Det är jordens näringsinnehåll som du som odlare kan påverka. Läs här om varför och hur du ska gödsla.

Det finns två skäl att gödsla. Dels att tillföra näringsämnena och dels att förbättra jorden med mullämnen. Organiska gödselmedel medför båda effekterna, handelsgödsel bara näringsämnena.

De viktigaste näringsämnena

Exakt hur många näringsämnen som växterna behöver vet man inte riktigt. Men de följande ämnena anses viktigast. Därför kallas de *makronäringsämnena*.

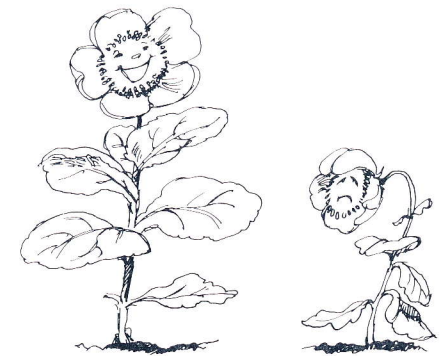
Kväve (N) har störst betydelse för tillväxten. Är det gott om kväve i jorden växer grenar och blad kraftigt och färgen blir mörkt grön. Växternas celler blir lösa och vätskefyllda, vilket gör dem ömtåliga för kyla. Därför ska man inte gödsla fleråriga växter med kväve på sensommaren och hösten. Kvävebrist ger bleka och svaga plantor.

Fosfor (P) gynnar bl a blomning och fruktsättning. Brist kan ge gråaktig missfärgning av bladen.

Kalium (K) har allmänt god inverkan på ämnesomsättningen och gynnar växternas avmognad (= förberedelse för vintern). Brist ger torra bladkanter eller gul-färgning av bladen.

Svavel (S) medverkar vid bildandet av äggviteämnen. Svavelföreningar kan försura jorden.

Magnesium (Mg) ingår i klorofyllet. Magnesiumbrist ger gula blad.

God tillgång på kväve ger storvuxna plantor. Men kväve är inget undermedel. Överskott i jorden lakas ut till grundvattnet. Höstgödning med kväve försämrar växternas förmåga att klara vintern.

Kalcium (Ca) har störst betydelse som jordförbättringsmedel, det motverkar försurning.

Spårämnena

Spårämnena eller *mikronäringsämnena* behöver växterna i mindre mängder. De viktigaste är bor, mangan, järn, koppar, zink, molybden och natrium.

Text: Lars-Erik Läck. Teckningar: Han Veltman

Utgiven av
Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Utgiven av
Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Brist på bara ett näringsämne kan påverka växterna så att de växer sämre eller dålig skörd. Alla näringsämnena måste därför finnas i jorden och den näring man tillför måste vara allsidig.

Man vet att en del växter har särskilt stort behov av vissa ämnen.

Kvävebehovet är störst hos bladgrönsaker som kål, sallat, spenat, mangold m fl.

Kaliumbehovet är störst hos fruktträd, bärbuskar och rosor samt hos potatis, morötter, palsternackor, rotselleri, purjo och kål.

Fosfatbehovet är stort hos alla blomsterväxter, kål, gurkväxter, rabarber, selleri och sallat.

Gödselmedel

Vilka gödselmedel ska man använda för att vara säker på att växterna får vad de behöver?

Yrkesodlare som odlar några få kulturer analyserar sin jord och använder analysresultatet för att ge varje växtslag rätt näring i rätt mängd. Så noga kan en hobbyodlare inte vara. Det kostar för mycket och blir för krångligt när man odlar många sorter.

Det kan ändå vara bra att låta göra en jordanalys. Särskilt när man börjar odla på ny jord eller när det växt dåligt i flera år trots att jorden gödslats. Analysen ger besked om brister som behöver rättas till.

Organisk och oorganisk gödsel

Man kan dela in gödselmedlen i två huvudgrupper. Organisk gödsel (naturgödsel) består av ämnen som härrör från växt- eller djurriket. Oorganisk gödsel (handelsgödsel, konstgödsel) består av mineraler som bearbetats industriellt. Båda innehåller i stort sett samma näringsämnen fast i olika form.

I handelsgödselmedlen förekommer näringsämnena i form av lösliga salter. Därför är de mycket lättillgängliga för växterna så fort gödseln spritts ut och jordens fuktighet löst upp gödselkornen.

Denna snabba verkan kan man se tydligt om man sprider kvävegödsel ojämnt på en gräsmatta. Efter bara någon vecka kan man tydligt se att gräset blivit mörkare grönt där kvävet hamnat.

Naturgödselmedel av olika slag innehåller näringsämnena i form av organiska, svårösliga föreningar. De måste först brytas ned med hjälp av jordens mikroorganismer så att näringsämnena frigörs och kan tas upp av växterna.

Detta tar tid och man brukar därför rekommendera att naturgödsel ska läggas ut redan på hösten för att näringen ska ge verkan under följande sommar.

I förhållande till vikt och volym innehåller naturgödsel mindre mängder näring än handelsgödsel. Men exempelvis ko- och hästgödsel innehåller förutom näringsämnena också mycket jordförbättrande mullämnen samt nyttiga mikroorganismer. Handelsgödsel innehåller bara näring.

De viktigaste näringsproducenterna.

Tång är rikt på kalium och ger också mullämnen. Använd tång om du bor nära havet.

Några viktiga gödselmedel

Organisk gödsel

Fullgödsel (Blåskor, Enpekå, TG-växupp m fl). Innehåller de flesta viktiga näringsämnena inkl. spårämnen.

Kalksalpeter och ammoniumsulfat är kväverika gödselmedel.

Superfosfat innehåller fosfor.

Kaliumsulfat är ett vanligt kaliumgödselmedel.

Kalisuper innehåller både fosfor och kalium och är ett bra gödselmedel för höstgödsling. Både fosfat och kalium är svårösliga och verkar därför i jorden under lång tid.

Organisk gödsel

Ko, häst- och hönsködsel är alla rika på näring. De innehåller det mesta av vad växterna behöver.

Benmjöl innehåller mest fosfor.

Hornspån och **blodmjöl** är kväverika.

Träaska och **tång** är båda rika på kalium. Använd bara aska efter rent trä, inte efter målat eller impregnerat virke.

Det finns också organiska blandgödselmedel av olika fabrikat.

Grundgödsling

Så här kan du grundgödsla köksväxtlandet som förberedelse för sådd och plantering. (Alla mängdangivelser gäller 100 kvadratmeter.)

På hösten lägger du på 100–200 kg väl förmultnad (brunnen) stallgödsel. Göd-

seln fördelas väl över ytan och myllas eller grävs ner.

Alternativet till stallgödsel är 10 l PK-gödsel som på mullfattiga jordar kompletteras med kompost eller med näringsberikad torv.

Har du höstgödslat med PK-gödsel kompletterar du på våren med 3–4 l NPK-gödsel (fullgödsel) en dryg vecka före sådd eller plantering.

Näringsberikad torvmull är ett bra alternativ om det är svårt att få tag i naturgödsel. Torvmullen ger både näring och mullämnen. Ogödslad torvmull måste kompletteras med både kalk och fullgödsel om den används som jordförbättring. Annars riskerar man både näringsbrist och försurning.

Extra sommarkväve

Som vi tidigare nämnt så varierar näringsbehovet hos växterna. Kväve förbrukas snabbt och därför brukar man behöva ge extra kväve under försommaren till bladgrönsaker och andra växter som har stort behov av detta näringsämne.

Men var alltid försiktig och överdosera aldrig kväve. Överskottet kan inte tas tillvara av växterna utan följer med grundvattnet till sjöar och andra vattendrag som drabbas av s k övergödning.

Bärväxter bör inte gödulas med kväve under våren och sommaren, särskilt inte jordgubbarna. Gödsla i stället bärväxterna efter skörden med stallgödsel eller PK-gödsel som myllas ner.

Mylla och vattna

Gödsel bör alltid myllas ner i jorden. När du gödslar över köksväxterna med handelsgödsel under sommaren måste du också vattna om det inte kommer regn direkt. Torr handelsgödsel som hamnar på blad eller intill stjälkar kan ge brännskador.

”Övergödsling” betyder inte att man gödslar för mycket. Detta uttryck på gödselpåsar och i tidningsartiklar betyder i stället att man ytgödselar under våren och sommaren.